

О.М. Колмакова, канд. екон. наук, доц. (ХНУБА, Харків)

ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Основним документом щодо прогнозування в Україні є закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» Цей Закон визначає правові, економічні та організаційні засади формування цілісної системи прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку України, окремих галузей економіки та окремих адміністративно-територіальних одиниць як складової частини загальної системи державного регулювання економічного і соціального розвитку держави. Законом встановлюється загальний порядок розроблення, затвердження та виконання зазначених прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку, а також права та відповідальність учасників державного прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку.

Головною проблемою життєдіяльності будь-якої країни є успішний розвиток національної економіки із одночасною соціальною захищеністю населення. Рішення, які приймають керівні органи країн для управління економікою, іноді зумовлюють негативні наслідки, тому передбачення цих наслідків і вибір найкращого шляху розв'язання в конкретній ситуації є головним завданням управління. З огляду на це підвищується роль науково обґрунтованих прогнозів.

Прогнози необхідні за двома основними причинами: майбутнє невизначене і повний ефект від багатьох рішень, що приймаються зараз, не відчуватиметься впродовж певного часу. Закономірності прогнозування почали з'ясувати лише впродовж останніх десятиліть. Цей факт пояснюється слабкою потребою в минулому практичної економіки в прогнозах, які б відображали реакцію об'єкта на управління. Постійний соціально-економічний розвиток суспільства потребує невинного ускладнення процедури управління. За ринкових умов прогнозування стає одним із вирішальних наукових чинників формування стратегії й тактики суспільного розвитку. У наш час прогнозування соціально-економічних процесів сформулося у спеціальність, виникла нова галузь науки зі своєю специфічною методологією. У розвинених країнах створено інститути прогнозування суспільного розвитку.

Метою соціально-економічного прогнозування є створення наукових передумов для прийняття управлінських рішень органами законодавчої та виконавчої влади, органами місцевого

самоврядування. Завданням соціально-економічного прогнозування, з одного боку, є з'ясування перспективи найближчого або віддаленого майбутнього, вважаючи на реальні процеси сьогодення, а з іншого - сприяння розробленню оптимальних програм і планів економічного та соціального розвитку об'єкта, що має ґрунтуватися на запропонованому прогнозі й враховувати оцінку прийнятого рішення з позицій його наслідків у прогнозованому періоді. Прогнозування полягає в розробленні й обґрунтуванні можливих варіантів очікуваних змін соціально-економічної ситуації та їхніх наслідків під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників. Тим самим прогнозування завершує підготовчий блок функцій управління соціально-економічними процесами, що передбачає розв'язання завдань прогнозування у комплексі з усіма попередніми функціями шляхом розроблення відповідних технологій їхнього виконання.

Можливість виникнення криз в процесі розвитку економіки слід визнати об'єктивним явищем. У той же час негативний вплив криз на стан і перспективи розвитку країни очевидні. У цьому зв'язку необхідно вживати заходів по превентивним виявленню, аналізі причин і подоланню криз. Узагальнюючи досвід закордонних та вітчизняних вчених автором було виділено наступні принципи, на які мають спиратися антикризові заходи: принципи адаптивності та гнучкості, синергії, самоорганізації, контролю та оперативного реагування, оптимальності та раціональності. Принцип адаптивності та гнучкості характеризує властивість системи пристосовування до змін зовнішнього середовища, що забезпечує здатність системи функціонувати відповідно до заданих параметрів в умовах зовнішніх змін, що відбуваються. Принцип самоорганізації має на увазі застосування антикризових заходів в організації, як економічній системі великої і складний з вірогідності характером зв'язків. Такі антикризові процеси протікають при взаємодії системи з навколишнім середовищем, тією чи іншою мірою автономні, відносно незалежні від середовища. Принцип синергії спирається на тактичні і стратегічні цілі, використовувани в антикризових процесах, що дозволяють вийти з кризового хаотичного режиму, що виник в організації і вплинули на її економічну стійкість. Принцип контролю та оперативного реагування припускає швидку реакцію антикризових мір на відновлення економічної стійкості організації, повернення системи в її рівноважний стан, що дозволяє продовжити своє функціонування і розвиток.

Принцип оптимальності та раціональності антикризового процесу має на увазі ефективність антикризових мір, у результаті яких економічна стійкість організації відновлена.